

Somogyi megyei Múzeum
Képrajzi adattár

Gyűjtő: Kéremesi Pirosta

Gyűjtés ideje: 1964.

Tartalom: 1 kagfomárvyas parasit
gazdabodás ismétanyaga és
korúcké gadatuy köznyben
báráb-velés

28 lap

Földrajzi mutatb, gadatuy

baranytatb

VII / a
XXVIII

Iratgyűjtő

MSZ 5617
PAPIRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

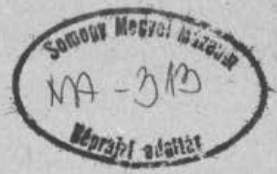
Kertárvás

Ábrázolat az egység el. 816-a tetele alól

III/7/3

816

RIPPL-RÓNAI MÚZEUM
KAPOSVÁR
Telefon: 23-74. — Postafiók: 70.

SOMOGY MEGYEI MÚZEUMOK IGAZGATÓSÁGA
Kaposvár, Rippl Rónai Ter
Telefon: 23-74 Postafiók: 70

A hagyományos paraszti
gazdálkodás ismeretanyaga és szókincs.

Gadány községben.

Szántás - Vetés.

Gyűjtő: Elemer Piroska.

A dat körzők:

Megyeri főzet -

Szüle: Gadány. 52 éves

Birkás Sándor

Szüle: Gadány. 30 éves

Birkás Sándorné

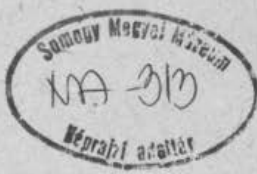
Szüle: Gadány: 29 éves

Kellemen Pálné

Szüle: Gadány: 68 éves

Hollóni János

Szüle: Gadány:

A hagyományos

paraszti gazdálkodás ismeretanyaga és
szókinve Gyadány községben.

Gyűjtő: Illemén Piroška.

Haposvár

Felsőfokú Tanítóképző Intézet hallgatója.

Határhasználat. A nyomasos, forduló
gazdálkodás

1. Nr. Nyomas - ez a sórt a faluban nem használták. A szántóföld egy részét pihenették (páragföld), a másik része volt a tavasi határ, őssel megcsértlották; zabot, arpat, kukoricát vetettek lele.

1/a. Az ugarat úgy használtottuk, hogy legétek rajta tirkarrá, cikatokhá.
1930-40-45-ig maradt fenn ez az állapot a felsz. után használtották a földet, ugaron nem maradt föld.

1/b. A nyomasos gazdálkodással a földrési nevében megőrzött emléke nincs.

Hk.2. Párag, ugar - ahhoz a földterülethez a neve, amelyet veteránítás után 1-2 évig pihenették.

Pm., ugarították, nem győzték ganyevő, akkor pihenették a földet, nem is csértlották fö!

2/a. Ugar - volt a faluban.

Az ugar az a fölötterület, amelybe 1/2 v. 1
éig nem vették semmit, de felszed-
tollár, asutan kiindott a gas, birkálat
legeltetel rajt.

Zöldugor: tavassza kihajtott a gas, asat
legeltették birkárra..

Fekete ugar: „ főszántollár a földet, de
semmit nem vettek bele, asst
má hasznosított föld vól.

2/b. Ugarol - ezt a szót nem ismerik.

3. Párag:
a paragon hagyott földet nem szántollár
éverek át.

Páragut - az, ari a földet nem szántot-
ta.

3/a. A parag műveletlen föld, ebbe nem vettek
semmit.

A faluban sok paragon hagyott föld vól.
A nagygasdár, ariket sok földjüv vól,
nem tudtál megművelávi. Szegény em-
benket nem tudtál ki, inrást paragon
hagytál hosszú éverig.

3/b. Horvás párag

Horvás fános nagygasdávár a földje
sokáig paragon hevert.

„ Liguagytott gasda vól Horvás“.

3/c Páragyszéna, páragfü

Fölverték a gas a murálatlan földet, el-
lepték a pörpögye, azt lekaszálták, minden
féle állattal etették.

Pm. „Páragyszéna jó széna (jobb miud a moza-
ras), ami a műveletlen földön kinyő az
a páragyszéna - páragfü.”

4. Tároló: gabonánövények: zab, árpa, rozs, búza
lekaratása után megmaradt földterület
neve tároló.

„Pm. Ha lekaszáltuk a gabonát, akkor mar-
adt a földön még 3-4 centis szára?
Ileső üzig hagyták mög eset a tároló.”

4/a Tároló: disznókat, marhákat legeltették,
a kalászos fejeket megették az álla-
tok. Az emberek is gyűjtötték a ka-
lást. Az utóbbi időben késő őzrig
hagyták meg a tárolót.

4/b. A jőszeget akkor eresztették a földre, ami-
kor a kepe rajz volt és ma amikor a zabot
is lekaratál. (július utójjára).”

Pm. „Elhajtották a jőszeget, mind a legelőn
vizgásztak rá a kavászok mög a sor-
dások, este hajtották csak le őket a
tároló.”

ennek az eljárásnak a neve: táborjárás

5

Táboroztatás: a tábori leszelők, kaszásoktól a gabonát, azután a tábor üressen maradt.

5. Rét: annak a földterületnek a neve, amelyen szénát kaszáltak az állatok számára.

Pm. „A rétet háromszor kaszálják. Először május végén, augusztusban, másodszor, a harmadik aki később szárad. 2-3 órát süt a napellenk, az embert keményre szárogatja a szénát.”

5/a. A szarvas betakarítása után engedték a réten legelni az állatokat.

Márciustól októberig nem szabadott névlegelni az állatokat a rétre.

5/b. Fütiltas - tavasszal, amikor nagy volt a fű, nem engedték az állatokat a rétre, mert letiporál volna.

A rétet októberben a „fagyuszarvas” kaszálásakor szabadították föl az állatok számára.

5/c. Nem él földrajzi elnevezésben.

6. Legelő - annak a földterületnek a neve, ahol a jószágok legeltek.

Pm., Rétes, szikár hegy, másikon nem tudott legelési.

6/a Homokos, termékeiben területet haszná-
tak legelőnek.

Pm. " Erdei föld, dombos dombok, amit nem
lehetett szántani."

Használat meg: ugars, pánagot, tárt leg-
előnek

6/b. Páskom - ezt a szót nem ismerik

6/c. -

6/7. -

8. -

9. - Tag: egy családnak egy helyen hány hold
földje van. Különböző nagyságú, attól függ
hány hold föld van egy tagba.

Pm. "Nekünk 3-4 holdunk volt egy tagba, de
volt olyan gazda is, akinek 20 holdja
is volt egy tagba."

9/a. - Nem

10. Telek: a háshoz tartozó földterület neve.
B.sz. telektye

Pm. "Háshoz tartozott egy földterület.
A telek csak mind beltelék volt nálunk"

Pm. "A hágybe szép nagy telekünk volt."

10/a -

11. A kert. - beültetett terület neve, rendszerint
konyhakertre mondják - virágos kert a
hátsó előtt.

Pm. "Kímöggyök a kertbe, szódák kis söcskét
a konyhakertbe zöldsejfékkel vetettek."

11/a. Vargakert - uradalmi birtok, nagy útcso-
lakás, nagy tödek voltak kintre
most lakóházak vannak ezen földterü-
leten.

Vadaskert: A gróf endőterülete volt. aszól
volt bekerítve, hogy az állatok ki ne men-
jenek, kökkesemel.

11/b. A faluhoz tartozott egy terület; a faiskola
amiből a falu erdejét ellátta esemetével.
Bekerített terület volt es is, hogy a csemé-
ket meg ne rágja a nyulak.

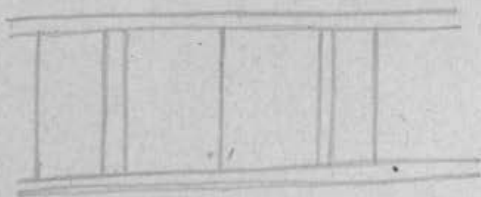
Dülső - keskeny földterület.

Párhusamosan vonuló nagy földhasábok neve.
többet keskeny dülsőt választotta el
egymástól.

a dülső - földterület, földhasáb

Dülső - az út is dülső - felszántatlan ter-
ület es; rendszerint kocsiút.

dülső - f

csikósi dülső
lugalai dülső
kossidülső
bermátkuti dülső

} nagy földhasábok voltak
a falu eseken a területen.

12. Dülsőt. - a szántóföldek, dülsők végé-
ben vezető, közvelen, keskeny szekérsík
neve. Röviden est is dülsőnek nevezik.

Pm. "Dülönton fuvaroztam a termést kasa lo-
csinára."

13. Meső - az a földterület, ahol a paraszthodol-
gyszár. Szántóterület neve.

Pm. "Émögjök a mesőn kapányi"

"Mast gyüssz a mesőri?"

a legelő, rét, szőlő nem tartozik hozzá

13/a Nem igen használgár.

Föld: inkább a talaj minőségét jelöli vele.

"Tgyen agyagos a földem"

13/b A határ, meső több tagban van.

Egyes emlekek birtokai, földterületei több
tagban van. A tagban több gazdaság
is volt földje.

14. Írtásföld: az erdőirtásból származó terület
neve.

"A földet kivágták, aztán a szegényeknek
kiattár. Erőbe kiattár a szegényes, rak-
lattak bele minden amit arattak.

Másocor a földet ésemötésztek, rozsol
vetettek rá, ezt sáróná köllött levet-
ni, a csemötét nem szabadott évágnyi.
Azert vetöttük rozsolá, mer az árnyékot
ad a csemötének"

15. Mögge: - flekkes földszar, amely a gazdaság
földjét a szomszédétól elválasztja.

"A földünket a szomszéditü mögge választotta
totta é. A saját földünkü köllött"

kimutató!

9

15/a. - Nem.

Pöngye's mögye - Inkább est használatát.

Hol erre, fordítottán a földet, hol arra, a mögye megmaradt, esen ugatos pöngye nő ki.

15/b. Mesgyék - birtokhatár jelek

Cüjek: kihagyott karró. 20-30 cm-n lát-
szik ki a földből.

- Hidelmek: "Hüjket rakunk le, hogy a zike akaggyon bene, akkor tutta a szomszéd, hogy odaért a mögyélőz, tovább nem möhet." -

15/c. Mögyésés: Hinatálos eljárás, Ha a szomszéd elszántotta a földet, kihívta az előjáróságot, bírt, mérőszalaggal láncá mögmérték a földet.

Hidelem: Ha valaki elszántotta a mögyét, akkor azt mondta, míg holt a után is huxxa, a lauszt, mert akkor bünt köve-
tett el.

16.Nr. Nem ismerik.

Vitértelket 26-os években.

16/a Nem szerepel a helyi földrajzi neveken.

16/b. Aki busított. - "Mik az, neköd nem gyűjtött keuderfőd?"

Tarajnemek népi elnevezései:

17. Van fekete föld.

Lanika. Fekete föld - kerti föld.

Lindeuriner itt volt a veteményes kútja.

Es jó minőségű. Veteményes, finom, apró fekete föld. Középszerűket termelhet benne.

17/a. A faluban majdnem minden föld vörös agyag

" Ebből finom fűzát tudnak terményezni."

17/b. Homokos föld.

Valahány nines homokos föld. A szomszéd középszerű mind homokos.

17/c. Lápi föld - nines

17/d. Szíves föld -

17/e. Veteményes föld: fekete finom talaj. Jól megtrágyázott, humos talaj.

17/f. Sorány föld (homokos, kavicsos) nines trágyázva.

17/g. Kövir, vörös föld: agyagos, fekete föld.

17/h. Hideg föld - agyagos

17/i. Vad föld - ami nem volt soha trágyázva, amin csak madártráéka terem.

17/j. Élő föld - termő föld - amiben minden megterm.

17/k. Holt föld: Nem terem meg benne semmi.

17 l. -

18. Hold

Kis hold: 1000 □-öl

Magyar hold: 1200 □-öl

Katiszteri hold, 1600 □-öl

18/a: Kőbánya

18/b. Lám: Mirolduccae mérték a földet. Ölelés
vált felosztásra.

4. A trágyázás.

Trágyázás módjai, trágyafajták

1. Hálatás - nem volt szokás

1/a. -

1/b. -

1/c. -

2. Tarlóégetés - nem volt szokásban.

2/a. A tarlót ganyjéttal, majd ezután felszárítottal.

2/b. Ha dől a gabona, akkor sarkóttal
"magos tarlóégetés."

És sarkóttal, és ezzel trágyázás a földet.

2/c. Lovarral nyomtatott, tehénrel ereszített és
Tarlónyomás.

3. Zöldtrágya: - amikor valamilyen növényt
vetett a földbe, azt sarkóttal fel, ezzel
ganyjéttal a földet.

als. ban lucernát sarkóttal a földbe vetni,
ennel a gyökere hasznosítja a talajt.

"Lucernát sarkóttal vetni, ezt sarkóttal
alá, jó minőségű lett a föld."

3/a. Lucernát

1. Alom - annak a növényi eredetű anyag az
detalános neve, amelyből az állatok
alá tesszük az istállóban.

Pm: "Vettem almot a tehén alá."

4/a. Szömát - használatát alomnak.

(búza, rozs szalmáját) az árpa, zab, a tá-
vaszias szalmáját inkább etetik használat-
tal.)

Télen, mikor több alom kell, falevellet is
szoktak összegyűjteni, ezzel almustarba.

4/b. Almul - a gazdaság, amikor a trágya után friss
szalmát v. falevellet rak az állatok alá

"Bealmutam a telken alá"

5. Ganyé - amit a lovak, tehenek alul vasillával
kihányolnak, ezzel a cíllal, hogy ezzel
trágyakeresked.

"Higanyésztam a telken alá"

6. Nr. Szömavá, falevellet - trágyásként az első
nővéghabonni idijén is.

6/a. Trágya, ganyé formái:

1. bőganyé
2. marhaganyé
3. diszóganyé
4. tilganyé
5. birhaganyé

6/b. A tyul trágyáját a utemezősként trágya-
zársára használták.

és a legjobb minőségű (talaj) trágya. Gaz-
kúris rül belőle, mert másképp kieg a palán-
ta, ha igen ganyés a föld.

(Saláta, paprika, paradicsom, kaporica alá)

6/a. - Nem használták még fel.

B.

7. Nr. Nem volt szorításban.

7/a. — " — " — " —

7/b.

7/c. Masha trággyaral kuestel össze földet, ezzel sikertelen, szarostól a konyha földjét.

7/d.

7/e. Nem használták, ~~ma~~ nem tudták róla. Csak a föld trággyarására használták a palánták a meliken csináltak ki, és csutak már a szabadba, kertbe kerültek, kiültetők okul.

C. A trággyar kezelés, minősége, kihordása. a földön való szétterítése, a földbe való keverése.

6. Shiganyiz! - a garda, amikor az állator alól a ganyét az udvarra juttatja, a ganyé dombora hordja ki!

Pm., Shiganyiztam a zistállóból!

6/a. A ganyét udvarra rakták a Talicskóna és kitölték az istállóból.

De ott ahol nem volt Talicska, ott szögglával vitték ki a ganyét. És a szögglá cone a élre kivevél. Itt ember fogta meg (elől is, hátul is) csak ketteen tudták kivinni az istállóból)

7. Tüprát - amikor a marha, ló a kalmás tapossa
 Többször is hintette friss almát az állatok
 alá a (trágyára rá még) jól összetiporta a
 felét, akkor jól összeállt a trágya.

Ha víz a falunkban juktartás.

8. Ganyédomb - az udvaron összerakott trágya neve.

Pm. "Hoztuk minden este, míg röggé a ganyédomb-
 ra a ganyét."

8/a Az udvaron - hátul, az istállótól nem messze tárgyát
 össze a ganyét.

9. Ért a ganyé - állás közben megrogyir a ganyé
 nem látta az a kalmásnál, sőt táma
 szine van.

Pm. "jó érett ganyévá ganyészem, talán jó ter-
 més lösz"

10. Érett ganyé - az a trágya, amely még már jó banya.
 "jó érett a ganyé, anná jott lösz a termés"

11. Szömás ganyé - az a trágya, amely még nem igaz
 érett, sok még benne a szalma.
 És kevésbé jó minőségű

12. Májjas a ganyé - ha olyan érett, hogy ásovab,
 vagy kapával vágják.

13. Szavaz ganyé - a ló trágyája. Mics banya
 annyi nedvesség, mint a marhaganyé-
 ban.

13/c / Vizes, nedves ganyé - a disznó trágyája.

13/a -

13/e.

14. Ganyút hord - a gorda, amikor a trágyadombokról a trágyát a földekre szállítja
„Minden ganyút kihordtam a földre.”

A gorda megrakja a kocsi ganyúval, aztán kivi-
vri a mezőre. Ott a mezőn kupacokba dobálja le.
Ez is meghatározott távolságra van egymástól
a kupacokat jó, ha mindig széttergetik,
(ganyúterítők), mert ha sokáig egy kupacban
van a ganyú, akkor azon a helyen buja lesz
a vetés.

De ha széttergetik a ganyút, akkor nem soká-
ra alá kell szántani, mert nagyon kiszárad,
ha sokáig van a földön vékonyan szitkálva.

14/a Dzse, tavasszal szokták kihordani a
trágyát. Mindig aszalt trágyaszár a földet
mielőtt felszántják, aztán kerül a trágyát
földbe a gabona.

Ha tavasszal, nyáron szokták kihordani a ganyút
a mezőre.

Szágla, hogy a ganyú ne ptyogjon le a
kocsirol, kedeltől.

Ha igen finom a trágya, akkor a száglára
szalmát is raknak, hogy le ne ptyogjon,

míg kiemeli a mezőre vele.

Azoknál a vella, az eszköze a ganyékhordásnál.

14/b. A trágyát ganyékupacba rakják, ha kint a földön nem tudják szétteríteni; mert míg a tímást nem tarasították be a földről.

15 Slupae - annak a trágya isoméne a neve, ami be a szántóföldön a trágyát rakják.

"Sok kupacot kötött éterögetnyi."

16. a trágya szétterítése, földbekeverése.

A kupacokba rakott trágyát vellával szétterítik széken, egyenletesen a földön.

Azután alászántják és így keverik a földbe.

17. -

18-18d. a trágyával és trágyázással kapcsolatos

híradelmek és szövegek.

Az éke és a szántás

1 Nr. Az irtásföldeken kapával tartál jól a talajt. A fát kiirtották, szántani nem lehetett, úgy kellett fölkapálni. Fölkapálták sokszor 1 holdat is. Ez az első világháború alatt és után volt úgy (erdei talajon a fát kiirtották és a sok gyökértől nem tudták felszántani).

Első évben feliből adták ki ezzel az irtásföldet, akkor elraktár amivel eladták.

A második évben el kellett cseméltetni. A sorjás elraktár kuroicával, krumplival / akkor jnyben adták a terményt, ha ezzel együtt a cseméltés is megkapálták a műrást ásóval, irtókapával, kapával végezték. Ez volt a szerszámok.

1/a. Nr.

A faluban faele nincs. ez már nagyon régi szerszám. A faluban senki tulajdonában nincs.

Fa ele alkatrészei: Fa a göröndője, fából van az elszarv, az

Felfa eke: Fa a göröndője, fa az elszarv, vas az ekvas, amí forgatja a földet.

A soroslya is vasból van.

Taligakirái fából volt, csak alvócses volt rajta.

"Taligakirái fából volt, tengeri víz." Szerváloxui nem lehetett, hogy vízbe v. föjébe szárazon."

1/b. Először a nagygyasdálnál volt vaserejű, az I. v. k. után 1930-35-ben a kisparasztok többségével volt vasereje. A fát a 20-30-ás években váltotta fel a vasere.

2. Nr. Szerváloxui vittel ki az ekét, ha szárazon ment. Hétágas csuszátófa alá vittel az ekét, ex egy V v. alá fa volt, azkal húzatták a földön. Ekele - ex volt a neve a v. alá csuszátófá-nál.

3. Eké. - annak az eszköznek a neve, amivel a földet felszántják.

Ekét - tárgyragos alak

Ekék - többesjelű - "

ekéket - többesjel tárgyalal.

3/a. az adatközlők birtokára a vasere vásárlás útján került

"ugy hozattuk esepéru"

3/b. Az eke előkészítése a szántáshoz:

Először elvittel a vasat a kovácsoshoz, meg a csomószlyát. A kovács megélesítette azokat.

Utthon a gazdaság főleszavazója az erevasat meg a csomószlyát.

A taligés jobl megkezdéséről, hogy ~~szántás~~ szántás közben ne nyíhorgjara.

3/c. az ekvas elintése

Leírás: a kovás leletesi a tűbe, amikor
vörösen izzik a vas, akkor megkelepálja.
Aztán beledobja a hideg vízbe.
akkor olyan kék fénye lesz az ekvasar,
"jó micsi a földet a zek"

3/d. Mőkkalapás - elérés

Pm., Évittem mőkkalapást a zekvasat a
kováshó!

4. Östőke - az az eszköz, amivel az ember a szar-
táskor lekotorja a földet.
Az ekével a göröndőhlyben van egy lyuk.
64 tartja az östökét a gassák.
Csak a ganyés, ganyos, vizes földet szántá-
sakor használják, azonnal meglökődnek a
földet, akkor sima lesz.

az eke fogatolásának módjai:

1. a ló befogása

5. az eke fölől néve a baloldali: a csás
jobb oldali: a hajzás

Harmadik ló nincs az eke elé fogva mást.
Néha két lóval szántanak.

Itt a lovat fogtal az ere elé. az ekével tartó-
zott a kampa meg az erőd. Az erőd né
araszottal a ló micsimját.

Regibben volt a harmadik ló is - azt rudas-
nak nevezik.

6. Östör - annak a szerszámnak a neve, amivel a
lovat hajtják.

Pm., ütöttem a lovat a zektorra, hogy

1. ostor nyél
2. telk
3. szijj
4. sudár

6/a. Telk - az ostorhoz az a része, amivel rákötik a szijjat a nyélre. Szijjból van az is. a telket a nyélre kötik.
 Trag - telköt
 telektye - bit.

6/b. Nyel - az ostor azon része, amire az ostort rákötik.

Ostor egyéb részei:

"Vót kötele, rugója, sudara náfija
bu, csapója - sudár."

7. Ilőtőker: Annak a löszekamner a neve, amelylyel a lovat az istállóban a jászolkoz köti.

Pm. " (tel), lőttam má a kötőféket, kiviset
 tutód a lovat a zistállótu."

7/a. Részener.

Tekarika: -abba van beleszűdve

a ló és v. köté, amivel a ló a jászolhoz van kötve.

A kötőfékharikába merészt bele a potrina's kötelet.

Potrina - fábuc van, v. a ló és végén van. Vastag is lehet.

Rajz:

Hötőfékfej : a ló fején van.

Fekszár : Amivel a ló a jászolhoz van kötve. a jászolhoz golyóval kötődik a ló-rat. Nem tudott belegavalyodni a kötébe.

8. Flám - lószerszám része, amely a süggyet és a törzset köti össze. (Süggyből) Süggyből készült. /: 1. sz. rajz mell. /

8/a Flám részei:

1. Süggyelős - törzset köti össze a ló süggyénen van.
2. Hát szij : a ló hátán található keskeny hót szij
3. Váll szij : a süggyelős tartja fenn. A süggyelősvel csatolva van összekötve.
4. Hasló - a ló hasa alatt egy szij csatolva van előtte.
5. Flám táská - bőrtök, tasak, amiben az írást van.

6. 3stráng: kúndból van. a hámot a sügyellőt a hámfával köti össze.

7. Marsij: azist van, hogy a korszám ne tudjon előre, hátra emészi a lovat.
/ inkább paradicsóval van /

8/b. —

9. 1stráng. — az a költől v. szíjtól készült löszorzámmal a neve, amely a hámot a sügyellőt a hámfával összeköti.

Pm. „Csatúd rá a zistrángot a hámfára!”
Lészei: a hámfára a költet v. szíjat csatol teszik, jó erőseu, ami a hámmal köti össze, belekuszál a tarsaltra, arról ivroszakuzások és sejtát megával megkötik.

9/a. —

9/b. Slomótham —

„A tikászok szoktak rigón használni, kibéltet, páruás ló, fából készült, cruesos ló a telye. a ló sügyjévé is kuszta a kocsi.”

10. Gyepeli — az a hosszú szíj, amivel a lovat irányítják.

Lészei: 1. fél szátar — a lóra nem csatolják
2. gyepeliszár — lóra csatolják.

Pm. „lőgráutottam a gyepűt, a lóvak minőségét
elindítalak!”

10/a. —

10/b. sgeu „Skautógyepűt használtak, kiejtő ló
és is. egy-két lónak hasznátár eszt, de
mög köllött lódonni, mer a zeke hosszabb
mind a kocsi.”

11. Kautár: az a lószerszám, amelyet felszerel-
mozáskor a ló fejére használnak.
szemellenesével van ellátva.

(A tő fe) A ló fejére húzzák föl, a zablat-
sat köti össze a kautárszárral.

Részei:

1. Zabla — a ló szájában van, azval in-
nyitják a lóval.

amelyik törött vas, az moxaga a ló szájá-
ban

a keményvas — egészebe van.

(goromba lovaknál hasznaldjár)

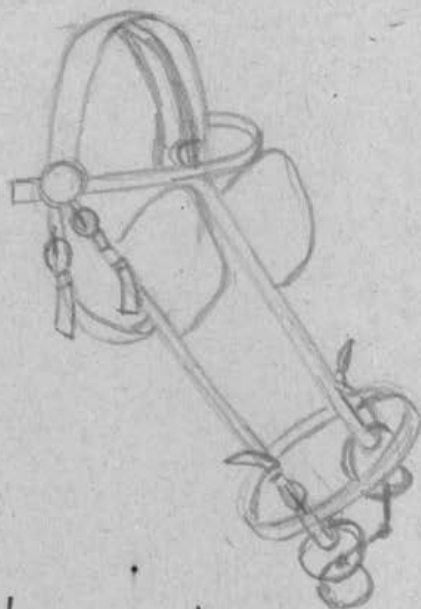
2. Zablatlanc: a kemény vas zablatához kötik.

3. Szemellenes: bőrből van.

Célja: ne lalsson semerre sem, így lát
rabbat megy a ló.

4. Árszija: ami a kautárt tartja, ha lehajol
ne essen a fejére.

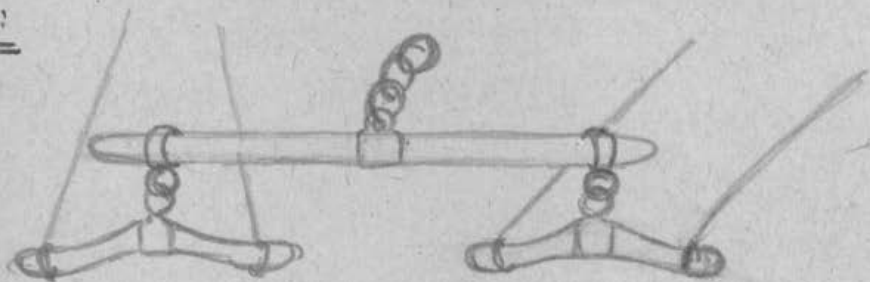
5. Dárszija: azna való, hogy húzza a zablat,
ez erősebbem tartja a zablat.

- 11/b. Igen. Használatát szántás állatmával is szájkecskét grombos, karapós lovakkal.
Szőlőben, kukoricában ne legyen le mi udeud.

12. Hirafa - az a fából készült eszköz, amelynek segítségével a lovat, a ló istrángját aszerintek a boronához kapcsolják.
Mikor főkorszámoltam a lovat, más oldal a zistrángot köllött a kisafákó csatlakozom és nekikészültem a boronálásához.

lapj:

12/v. megfogás

13. Hámfa - az a fából készült eszköz, amelykel a befogáskor az istárgót emeltük.

A. Szántásnál - szántóhámfa

B. Szekereken - kocsihámfa

14. Befoggya - amikor a gazda a fölvezetőzött lovat ismét a szekér elé köti, hogy a ló v. ökrök azt húzza.

"Mögöttem a lovarat, lehet befoggyi"

15. Ilifog: - amikor a gazda a lovat a körítől megszabadítja

Rm. "Möggyüttünk a mesdrü, a lovarat ki lehet foggyi, asután möggyöttem, möggyöttem ühes?"

16. Szuszamoz: mielőtt a lovat be akarják fogni.
"Hozd ki a szuszamozt, fő-köz szuszamoznyi a lovat."

16/a Szuszamoz - nincs ez a kifejezés
Ilifog - inkább ezt használják

17-17i.

17. Indulás: ne

17/v megállítás: hű-pszé

17/b jobb ra térés: tüttü

17/c balra ->: hozrad

hát állítás: curikk

17/d

- 17/e birtetés: gpi
 17/f lassítás: hō
 17/g lovár irányítása az éke visszaszondításánál:
 horrad.
 17/h. 9 putát fō
 17/i gpi, gpi, hō (fűtyülmi kell a ló vizelésénél)

18. Ostoros: -szautás velésnél segíthető hajó-
 gyere néve.

18/a Juhász az ökrökkel van kúrásig ostoroggyere-
 re, mert másképp mindenfeli mennek.
 "Szautavár azor bizony papuad, mestörtel"
 - arra mondják ari ökre-örre szaut.

~~18/b. - járom - amibe szautáskor~~

B. az öör befogása

19. járom - amibe ^(III. sz. 19. j. 1.) szautáskor, szekirhusás-
 kor az ökrökkel v. a teheneket fogják.

"Befogtuk a teheneket a járomba, a járom
 röget jó ehelöltük, hogy a tehenek ne
 tuggyólk kilenni a fejüket."

19/a: járom részenei:

1. Rudszög - amivel a szekert, vagy
 erősítéssel a járomhoz.

2. járomröget:

Járomszögükkel szorították be a tehének fejét, hogy
ne tudja a fejüket kikerülni a járomból. a járom
két szélén lévő, másból kovácsolt szög neve.

3, béja - jából készült. és választotta el a tehe-
neket egymástól. E közti erőbitett a rudszög-
gel a szelénrudat.

19/b. -

19/c. - szoltár az ökröt v. tehetet gyepelővel haj-
tani. és a gyepelő kenderből készült, két ága
volt. az első végén az ökrök fején való lako-
hoz kötődött, azsal nángattár, és hajtottár.

Tavasszal használták olyan teheneknél, ökrök-
nél, akiket nem lehetett betanítani.

20. Marhalakc: - annak a megkötőeszköznek
a neve, amely a befogásnál az ökrök v. tehenek
fején van.

és az ökrök szarvához van (erősítve) kötve, ehhez
van erősítve a gyepelő, azsal hajttár.

Mindkettőre nem használták, csak az orruk
az állatoruk, amelyet tanítottak.

20/a. Láncot csak mostanában használták, négeb-
ben kötél volt a tehenek fején. ezsal kötötték
a járszálhoz a tehenet.

21. Hajzás - az ere felől nevére a jobbra fogott
örök v. tehené neve.

22. Csás - az ere felől nevére a balra fogott
örök v. tehené neve.

22/a az erdőből állatot fogják jobbra (hajszóra),
mert a szántásnál mindig az megy a barátság-
ban.

23. az előjáró az ökrök előtt megy, veseti őket,
hogy ki ne menjenek a barátságból.

23/a. Előjáró - az az ember, aki a szántásnál
az ökröket veseti és irányítja.

23/b. Az is kell vesetni őket, hogy egyenesen menje-
nek, ne menjenek ki a barátságból.

Ila nincs előtte vesető, akkor össze-össze
szántanak, kisebb nagyobb részül a föld-
nek felszántatlannul hagyják

„Az előjáró mögött az ökrök előtt, miu-
dön fordulónál velük kő mögött, mer
akkor az az szántanak papuár, mestörnek.”

Rendszerint elég volt az is, ha csak előtűt
ment az előjáró, de legtöbbször kötéssel
vesette őket, hogy utána menjenek.

a kötelet a tehenek fejére csatolták és az-
zel vesette őket.

24. Tésztla - az a rudféle eszköz, amivel az e-
kék a járomhoz kapcsolódtak.

Pm. „Elifogták a teheneket a szekérről, az ekék
levették a kocsi és a tésztlát a rudszög-
gő a járomhoz kapcsolódtak.

azután má lökették szántani.”

24/v Ferdia részvevői: (IV. sz. rajz.)

1. Rudfij - vasból volt, csucsszárral volt erősítve a fából készült térszához.
Ebbe rakták a rudszöglet és csereleves-tették.
2. Rudkarika - csereleves kötötték a térszához - vasból készült színtűn.
3. Rudszár - fából készült, és szántáskor a tehenet köti rá.

24/b.

25. a tehenet a térszához kötik
26. „Rafog a zekir - amikor a tehenet, az örvölést az ele elé fogja, hogy neátsou vliud.
27. Kifog - a gasda, amikor az örvölést v. a tehenet megszatadítja a zekirtől és a járomtól.
Ezörör a zekirtudat kapcsolja le a járomról. Asután a járomból veszi ki a járomszögletet és cugedi ki a járomból az örvölést.
A járomot a zekirre teszi (Ezürabb és te történiir így) amikor csak rövid időre fogja ki az állatorlat a járomból, akkor nem kapcsolja szét a rudat a járomtól, hanem csak a járomszögletet veszi ki.
A járom a zekirtudhoz van kapcsolva.
28. Főjármú - amikor a tehenet rarfja a gasda a járomot.

29-29h.

29. az ökrök megállítása: - hō

29/a. - " - jobbra terelése - hajsz, hā.

29/b. - " - balra - " : hū -

29/c. - " - hátráltatása: - hū vinnā

29/d. - " - siettetése: hajde hō

29/e. - " - lassítása: hō lē.

29/f. az ökrök irányítása az ere visszafordításá-
hoz: ha - hō

29/g. -

29/h. hāhe, hū az ökrök v. tekeket elbarkajta-
sához használatát még esetet.c. Szántás:30. Szánt - a gazdaság, amikor az erével a földet
elfordítja és így azt termőképessé
teszi.

Pm. „Hū hōd földet szántottam a mezőn”

Földszánt - amikor gabona után ősszel földszánt-
ják a földetalószántás: amikor valamit el akarunk vet-
ni: kukoricát, trumplit, arrot azt mond-
ják: -

„Hukoricát aló szántottam a mezőn.”

Északi: amikor a megyei szántja el a garde,
nagy a szomszéd földjéből szántott
el egy kis darabot.

Itt nem észantotta a földemet!

30/a Nem ismerik

31. a tusa alá háromszor is szántanak. Rossz alá
szintén.

Elsőször a tarót tuktatják, szántják fel.
Második a kevert, nagyon mélyszántás
jó mélyen szántják föl a földet.

a harmadik a vetőszántás, sekély szánt-
ják fel.

az első aug. ban történik, amikor már a
gabonát betakarították a meőről.

a második a mélyszántás szeptemberben
a gabona alá szántás, sekély szántást
novemberben, azután elviti a földbe a
gabonát

az alja, zat alá ömél mélyszántás.

Tavasszal vetőszántás 2 sor.

Krumpli, kukorica alá 2 sor

1. Őszi mélyszántás
2. Tavasi vetőszántás.

Ita nagyon gyors a föld, arrot lehasználtják,
ledöntés a garde is alábetatják.

Vasévele, agyagos földben mélyszántás. (Kas hold
föld mélyszántása)

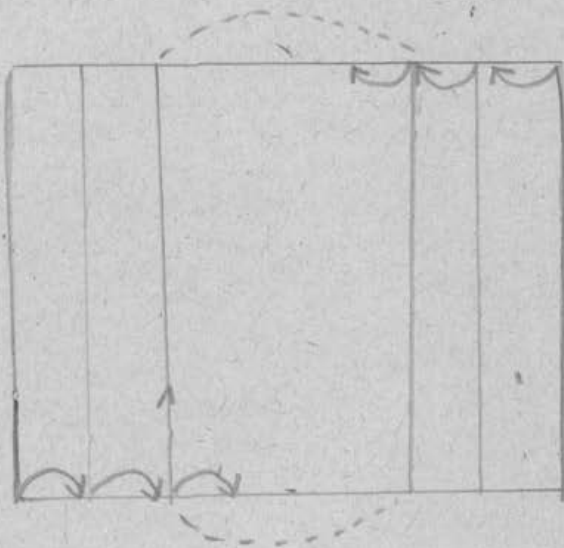
- 31./r. Igem
Szántás (búza, rozsta tőről) is felszántás
a felszántott földdarabon a szántás.
32. Nr. Törőszántás, buktatás - a búza, rozstar-
tól alszántás, buktatás
1. Kiverőszántás: mélyszántás
 2. Veti alá szántás (serély)
novemberben végül
tavaszi alá tavasszal.
 3. Őszi mélyszántás
 4. Tavaszi vadszántás.
32. Gyöppörös (füve, pöröggyűvel, aszraal kúbb
ttrület felszántása, főtöröse.
- "Esoben sikóru, aután mellen vialtot
tur."
- 32./r. Sikóru való szántás, lapos szántás.
az elüvel nem mélyen fordítja a földet,
az ere csak kúbbé mélyen vágja a
földet és fordítja
a törőbuktatás is tavaszi szántás, meg
a tavaszi alá is sikóru szántás.
- 32./b. Igem. A földbe mi kúru, aszraal kapro-
latosau nevel a tavaszi szántás:
1. Krumpli alá szántás

2. Kuroica alá mántás

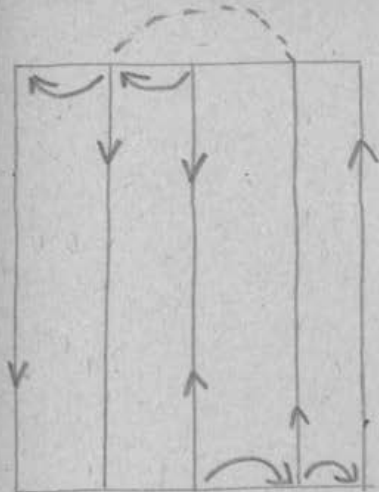
3. Répa alá mántás

A mántás különböző módjai:

3.3. Összemántás: az a mántási mód, amelyet a középbarázdán indul el az élle, visszafelé az előbb fölsmántott barázdá mellett jön vissza. Így a két barázdá egymásra esik és középen felmagasodik. Ez a felmagasodó föld a talajt. - amekkorát.

3.4. Szelelmántás: másik mántási mód a gáncs a föld szélé végigvánd az élle, jobbra fordítja a földet az élle.
Ha kész, a földet másik oldalán tül vissza
Így ismét löcsis, és a tábla középen egy
csupasz nyílás marad.

34. Brásda - a sautáni módos változtatja.
 ha mindig szelleműtlenek, akkor körü-
 lük nagy brásda marad.
 Szindlyti a földel, ha mindig egyfelé
 van a barásda.
 ezért az első is a második sautáni módot
 változtatja.

34/10 Nagy bakolat - ha a garda nem változtatja
 a kifűll sautáni módot, a tábla körü-
 lük dudoradás keletkezik.

Pm., akik mindig ösresautottal a főggyűkelt,
 akkor nagy bakolat volt körülfő, hogy
 más messziú & laicot.

35. Jobbra sautás:

Sutás: a garda a tábla közepén kezdő
 sautást, az elivel jobbra forog.

Végül a tábla szélén marad a szásda,
 vagy a megyénél.

36. Balra szártás: Széle szártás

a gazdas a tábla széle körül meg a szártást. az ekevel mindig balra jön. a brásda a tábla közepén marad. a faluban az ömlesztést végzik

37. Brásda: - arról az árok felől a neve, amit az eke hagy maga után
Brásdát:

Pm. "Láccik, hogy milyen szártott, jó melől a brásdájja."

37/a. Valbrásda - ha az eke kiugrik, nem megy jó mélyen a földbe, akkor nem látszik a brásda, mert a hant rágurul.

Főleg a kúrosz föld szártásakor keletkezik, mert a gyökérben megakad az ere, így nem hagy mély brásdát.

"Sok gyökér van a földbe, sok helyen kiugrott a zekke" - valbrásdás a föld."

37/b. Nem ismerik ezt a kifejezést.

37/c. —

38. Forduló - a szártás szakasza, amikor a gazdas a föld egyir. nélkül elindul, a mári-kou irányban.

Pm. "Tíz forduló van itt am fordultanyi a földet, hamár el is végisztem"

38. Fordul - a gazdas, amikor a szártás közben a táblán körbe megy

Pm., a másik föld méltóságakor sokszor költött
fordulmányi, ott igen éfárottam, mire végestem.

38/b. Végigszántás - hosszabon végigszántója
a garda a földet.

Pm., fő hennit a föld, husz perc is volt,
mire ecer végigszántottam.

38/c. Egy erefoga's - az a keskeny földoldarab,
amit az eke egyszer elfordít.

38/b. Végigszánt - amikor a táblát hosszabon egy-
szer végigszántója.

Pm., mire ecer végigszántottam, bizon el-
fárottam!

39. Parcella - amikor réles a föld, háromszor,
negyszer is belementek, hogy ne kelljen
annyi fonogni.

Csak a felsz. elött volt ez az eljárás.

Pm., Parcellába (szántó) szántottál
a pap főggyel. Háromszor, néccöt
is belementek, net hat-nyolc adggye
is volt egybe!

40. Dülő - bedülőzi a földet a garda, ha a
szántást elvégeste, a föld két végén
a tábla szántatlan maradt, jót
kénstbe szánt.

" deiror évégestül a szántást, utána
má esir be költött dülőznyi.

10/b. Dülrök jut - meggyeznek egymással

41. Bakhatás - úgy fordítja a földet, hogy bakhatás jönnék létre, a víz se tud folyni a barázdába.

41/a -

41/b. A szőlőt ha kikapálják, a tökélet kiserőditjál a föld a sarokban bakhatást alkot.

42. -

42/v

42/b

42-f

43. Hont - a szántás közben kiülő utörő, nagyobb kisebb földdarabok keletkeznek.

43/a Göröngy

43/b. Iszombék - annal az ömkenagads nagy földdarabnal a neve, amit a föld test össe.

44. Hontos - ha a szántásban nagy ömkenagads földdarabok vannak.

Es a föld hontos.

"P.m. te a föld, amit szántottam igen hontos volt."

45 -

45/v Nem ismerik

az ehhez is a szántóhoz fűződő hiedelmek és szokások.

1. Szántás előtt keményen sütni tilos, mert kiég a gabona, amit majd

2. Imádhozuk szántás előtt, hogy jó termés legyen a földben.

IV.

Egyéb talajművelő eszközök:

borona, hengert.

1. Rögtörés: - történi a szántás után, ha nagyon rögzös a föld.

It's kintiben a kis gardár ka-
paivā szektál kétféle a kon-
escht.

2. Borona - annak az eszköznek a neve, amellyel a szántás, vetés után a göröngyöket, hovácsot összetörük.

Fajtái: tuskaborona, fogasborona (fa, felfa, vasborona)

- 2/a Tuskaborona - kökényfa tuskijéből készült löher, ~~his~~ lucerna magtararására használják. (U. sz. rajzmelléklet)

Pm. Amikor évetőtük a magot (lucerna) ~~his~~ tuskaboronánál végigmöntük a földön!

Tüsketorona:

Rajz.

2/b. Fogasborona - Boltban vásárolt ár legtöbbször.

2/c. Fogasborona típusai:

Tüskés vas

Felvas - fatetű, vasfogú

Fafogú torona (tüskés vas)

3/1. Boronál - amikor a gáda toronával aprítja, törli a rögöket.

Éboronál - utasított, hogy lara legyen a talaj.

4. Lasa főggye van - amikor a talaj jól fel van lazítva, nem tapad össze, nem hontos.

Pm, könnyű lövés érkezik a (földet) kempitől ennek lasa főggye van.

5/1. Henger - a neve annak az eszköznek, amivel az iges hontos földet leremítjük

5/a már 100 éve biztos van, hogy használják a hengert.

5/b. "Boquát v. kovács készítette. azokba lehetett ornyát atnyit."

5/c. Henger típusai:

1. Fogashenger: hontos föld megtömése

2. Sima henger - lara földbe

3. Hármás henger (az iges honsékos), hontos földet tömés le vele.

1. Csusztatás - a föld simítása deszkalappal vagy kőoldallal.

a lovakat (teheneket) eléfogják, a garda rőst a deszkára. Míg több gyenket is rősteltet, hogy jobban le tudja csusztatni a földet.

v.

A gabonafélék vetése

Boronas, kegyes

1/Nr. A búzát, rozsot ősszel, szeptemberben, ezel végel vetik.

Az árpát és zabot március utolsó felében.

A búza előt lobost vetnek. Búza után rozsot

2/Nr. Egyszer leantják és úgy választják ki a vetőmagot. A mariváral rozstirostól megtrichotik aet, amit vetni alantak.

az apró szem, maszat, kőköly mind kihullott közüle.

A jó vetőmag: jó egészítés, ami nem volt a földre dőve. Tiszta, károsulat kellel lenni

2/a Nr. a vetőmagot a padlason tartják: jó rőst

raz helyen és mindig lapátal forgatták.

2/b. Megszortórtal a masinálásakor, aszutan a vetőmagot megtricolózták, vetéig náraz helyen tárolták, aszutan vetés előtt tepácútar.

Minden q vetőmagnal 10dkg kékűt elasztattal, a vetőmagot egy nagy tekőbe, vagy kordóba tette, isrel a livel meglocsdták lapátal sokszor megforgatták aszutan kivitték a mesőre is elvették.

3. Vet - a gasda, amiror a magot eszörja a földbe.

"H mögpácúte gabonát a földbe szörte"

3/a - Nálunk csak évetöttük a földet. a bevetés szót nem használják.

"Iluronicavā, rozsā vetöttem é kinn a földem."

4. Vetés - annal a művelettel a neve, amiror a gasda a magot a földbe szörja.

Pm. "amiror a vetésbe gyűttem hasz, bizony igen éfóvattam."

4/a. Igen.

Vetés, a földben kikült gabona is (búza, rozs, árpa, zab.)

Pm. "Szíp (egyell) egyjelletős a vetése."

Iluric történe vetés:

51. Hogyan történik a vetés?

43

Egy ruhát köt a nyakába, magot rak bele és ahányat lép az egyik lábával, annyit marokkal szór (pl. bal lábba lép, jobb kézzel dob) amikor a föld közepére ér és kiürül a mag a ruhába, a maghordó vési utána a magot, mert nehéz lenne visszamarokozni. Asztalán az elvetett magra ráborozással a földet

51/a Vetés - kézi vetés szót nem használják.

51/b Tárolóvetés - az a vetési mód, amikor a magot a garda és szántatlan földre szórja és utána vékonyan alaszántja. A sábkukoricát allüvetik.

51/c. Igen

51/d Vászonabroszba vetették a magot.

6 Nr. A vetés moxauatáinak részletes leírása

1. Vászonabrosz elkészítése:

Megkötö a két sarkát, a másikat két végén rátereli a kezére.

Belülről a szabronba a magot.

a vetést a föld jobb szélén kezdik.

Egyet lép - egyet dob, egyenlő ütemben, mert csak akkor egyenletes a vetés.

Az elsőt mag szélén járva (az meglatásról a földben) hogy szép egyen-

ltes legyen a vetés.

Vetősáv - az egyszerre betett földterület neve,
a gabonaféléket úgy vetjük.

Apróbt magokkal három ujjal vetül, de
a lépés u. as.

Arról egyenlítés, ha a gazdaság a máig
széles jár, amelyet elvetette már a ma-
got és meglátóir a földön.

6/a Féllábra 1 b lábujjhögyre vet. - amikor a
gazda minden második lépés szorja ki
a magot.

6/b. Vet. - a gazdaság, mirot minden lépés vet.

6/c. Szűrőz - a 2 as ember, ariner vetésrot min-
dig az a lába van elől, amelyire vet.

6/d - Vet -

6
7. -

7/a -

8. Pötöl -

9Nr Gyűpel való vetés

9. A 20-30-as évben sorvályosán, a fel-
szabadulás után általánosan tésed és a
vetőgép használataira.

9/a A paraszti gazdálkodásban a 18 soros vetőgé-
pet használják (10-15 cm-es sortávolsággal)

9/b. Vetőlada - magláda

hengert - a szemet hordja a csővekbe.

csövet - a földbe irányítja a magot

Szöveg: jobbra belevigyer a földbe a magot, ki ne dobja a hengert.

9/c Vető ill. a magládát megtöltik maggal a gép megy a földön. Megnyitja a csöveket. Van egy gépjáró, ami dér dáva piszkálja ki a hottot a csőből

A vető arra ügyel, hogy a gép mindig abban a kerécsapásban menjen, mert ha nem egy csapásban megy, a vetés ligetős lesz.

10. Boronálás - a garda vetés után, hogy a magok a földbe kerüljenek.

"Évetöttem, asután te is boronáltam"

10/a Boronálás a műveletnek a neve magtalanás is

11. Leosztás - a garda, ha boronálás után még simítani akarja a földet.

"Turább a borona hátává szoktuk leosztatni, mert a diszka ömeltőjje a magot, és egy helyen lössz a magot."

12-12c

A vetéshez, boronáláshoz, megsejtesítéshez fűződő
szidelmek és sorások

12/a. A vetés napján nem sütnék kenyerek, mert
kieg. a gabona

14 -

VI.

a vetéstől. az aratásig.

A vetés gondozása, védelme.

1. Kiké

Kikel - az elvetett búza, vagy rozs, amikor a
csíra kihíjzik a földből

" Kikés a rozsom, szép egykulcsos, egyfal-
tallón nem ligetös "

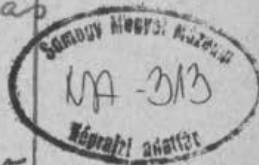
2. Mr. Sötter kányás, póznára túsít, azt levegő-
tette a szél; törött üvegöt, az villogott.
attól félt a rányár.

" A póznára híján kabátot öltöztettek a
faembőre, hogy azt higgyék, hogy de ott
valari "

3. A vetés ligetítése:

Ha dűs a vetés, akkor birkállal legeltetik.

Még is szokták sörbényi társaságot, ha magas a vetés a sáskát lesarlózár

1. Mőgliggatár a havat, jobbra bavadott, mer más képp & kipállott a vetés (kínodhadott)

Sapallā, nasallā szokták liggampja a havat

4/1r A kikelt őzi vetés boronálása

1. Márciusban, hogy a téli nedvesség ne kökjön el, mert akkor meghasadozik a föld a hóolvadás után.

2. Ha gyenge a vetés fa, ha erős vastorodással boronálják.

5/1r. Hivőrener a mezőre szömés ganyját, meggyújtják, hogy csak füstöjjen, a füst nem engedje le a fagyot.

5/a Ha nagy hideg van, a vetés főfagy.

A fagy főhuzza a földet, megszarad a gabona tüjje. "

6. Isoportosau nem, mindeuri a maga vetését nézte meg, hogy nem fagyott-e ki.

6/a Tüsalom jigy: "a köröset (foköröset) na vól irva tilos az ut. Anna nem möhetek-gyalog se."

6/b. Búsaszentölő - "(A templomban) a templomban a hívek a legközelebbi busafőd-hő kimöntek prosekciónvá, és a plé-

banos ut mögyszentelt a szentüthi zre,
hogy ne égye jég a galondl. " ünneplőbe men-
tek ki. A szentelt búzából kasa is hostar, hogy
otthon, a kas körül is legyen szentbúza.

7. Buzasást arat - a búza sását, levelet, ha
igen dús, le szektár szelvény

Pm. " Émögök buzasást aratnyi, mit igen
gazdag. "

" Liszöröstár a tetjét, arna vigyásta, hogy
millek le ne vággyát, mit arbor harba
van a búza, nem lörsz feje. "

8. Búza gyomelálás - ha a vetésben sok a káros
gyomnövény, az egész család kimegy a
növényeket kiirtani. A művelés neve:
búza gyomelálás.

Pm. " Gyomelálórassá kököttem ki a tüskét be-
lile. "

9. Floursérnödis - az előző évben elvetett ku-
korica tövéből az ele, borosa a felszínre kora-
tot örsz szed. A művelés neve:
Floursérnödis.

Pm. " Örszevörögettem a kél gyökereit, a föld
legyütt róla, csomóra dobátom "

10. Rozsvágás - a búza körött kinőtt rozsfije-
ket levagdos.

Pm. " Ahun láttam, kimagaslanyj rozst,
aszt nyeletlen kaszavá levágtam "

Sarlóval is szokták magni.

49

11. Csörmöl. - a megfektetett búzaszem neve.
" Az rossz rőt, ha csörmölös rőt a gabona, át-
kor ha még nem mostál, (mer a csörmölös
magol a víz fölére) akkor az egész lisz-
tet érontotta.

Rozsdásodás - a búsa másir betegségé.

Es a ködtől van, akkor apadt a búzaszem.

- 11/a Pacúnal
Paculársá, - védekezés a csörmöl ellen.

Pm,, Csak az a búsa lőte igen csörmölös, amelli-
ket az előző ebbe nem pacutal."

12. Gabonarozsdás - búsa betegsége, ha sok
eső esik, akkor a szárán barna foltok van-
nak.

" Gabonarozsdás ködtű, ragyátu van. (ha
enik a zesső, még int is a nap) Gllau kar-
na a búsa levele."

Pm,, Láttam, kienit rozsdás a gabonám"

12/a

13. Anyarozs - a rozs kalászából kiálló, fekete
barna szemel neve.

Pm,, A ziskolások is möntek anyarozsot
sönnyi. A patikus mögvötte eszt, mer
jó gyógyyszer."